

Ellex[®]
Valiunas

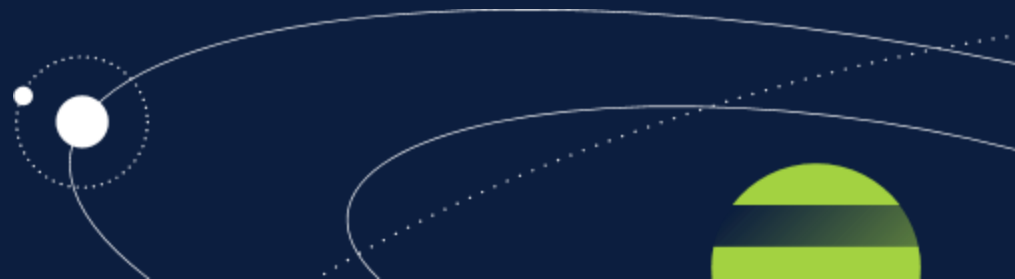
| 30 years

Savaitinis naujienlaiškis Viešieji pirkimai

2022 m. liepos 11 – 17 d.
28 metų savaitė

Turinys

1. Savaitės komentaras
2. Teisės aktų pakeitimai
3. Institucijų aktualijos
4. Teismų praktika

Savaitės komentaras

28-metų savaitė kiek aktyvesnė.

VPT (i) pristatė priemonę, kuri padės pasirengti viešųjų pirkimų specialistų atestavimo procesui, bei (ii) pateikė papildomus paaiškinimus dėl ES sankcijų reglamento taikymo. Papildomi paaiškinimai ir toliau neatsako į daugelį praktinių klausimų. Kita vertus, tai suprantama, kadangi VPT iš principo neturi teisės oficialiai aiškinti Europos Sąjungos tiesioginio taikymo teisės akto – Reglamento.

Teismų praktikoje turime ESTT paaiškinimą dėl veiksmingos tiekėjų teisės į gynybą užtikrinimo. Covid-19 situacijos suvaldymo kontekste Austrija ėmėsi priemonių, kurios netiesiogiai apribotų tiekėjų galimybę ginčyti neskelbiamų derybų būdu sudaromas sutartis. Šiuo atveju kalbama apie padidintus žyminius mokesčius bei procesinius apsunkinimus, kurie kliudo efektyviai ginti savo pažeistas teises. ESTT pateikė paaiškinimus apie tokių apribojimų suderinamumą su ES teisės reikalavimais. Jie aktualūs ir vertinant analogiškas teisėkūros iniciatyvas Lietuvoje, kurių netrūksta kalbant strateginių Lietuvos projektų įgyvendinimą.

Aukščiausiasis teismas priminė, kad tiekėjų pateikti pasiūlymai plačiąja prasme gali būti vertinami tik pagal aiškiai pirkimo dokumentuose išviešintus reikalavimus. Galimybė *išskaičiuoti / numanyti* atskirų pirkimo dokumentų reikalavimus tokio skaidrumo standarto neatitinka.

Ir galiausiai, turime Apeliacinio teismo nutartį Vilniaus teritorijų priežiūros paslaugų pirkimo konkurse. Tikrai kokybiškas teismo sprendimas, kuriame pasisakoma dėl tiekėjo teisinio suinteresuotumo (su atsargia užuomina kaip trečios vietos laimėtojas galėtų įrodyti teisinio suinteresuotumo turėjimą), tiekėjų kvalifikacijos įrodinėjimo, deklaracijų dėl sutarties vykdymo kokybės priimtino bei neįprastai mažos kainos instituto.

Dr. Karolis Kačerauskas

„Ellex Valiunas“ partneris, Viešųjų pirkimų ir valstybės pagalbos praktikos vadovas

[Kontaktai](#)

TEISĖS AKTŲ PAKEITIMAI

Jokių aktualių teisės aktų pakeitimų ar naujai užregistruotų projektų nėra.

INSTITUCIJŲ AKTUALIJOS: LIETUVA

Viešųjų pirkimų tarnyba

- I. VPT atnaujino informaciją dėl Tarybos reglamento (ES) 2022/576, kuriuo nustatomos sankcijos dėl Rusijos veiksmų Ukrainoje, taikymo viešuosiuose pirkimuose. VPT, be kita ko, nurodė, kad tinkamam Reglamento įgyvendinimui užtikrinti pakaktų ir tiekėjo deklaracijos arba bendro pobūdžio patvirtinimo pasiūlymo formoje, o kilus abejonių, pirkimo vykdytojas galėtų kreiptis dėl konkrečių VPĮ 51 str. 12 p. nurodytų dokumentų pateikimo iš potencialaus laimėtojo. Šiuo atžvilgiu VPT atkartoja Europos Komisijos metodinėje medžiagoje nurodytą informaciją. Kita vertus, Ellex komandos požiūriu, tiekėjo deklaracijos priėmimas vargu ar atitinka sankcijų reglamento reikalavimus, - perkančiosioms organizacijoms yra taikoma gerokai aukštesnė atidumo kartelė. Išsamiau skaitykite [čia](#).
- II. VPT pristatė naują metodinę priemonę – viešųjų pirkimų savarankiško mokymosi sistemą „VPT E-vedlys“, kuri apima pagrindines su viešaisiais pirkimais susijusias temas ir informaciją. Ši VPT priemonė neabejotinai pagelbės asmenims, besiruošiantiems pirkimų specialisto egzaminui. Informaciją apie mokymosi sistemą ir kaip prie jos prisijungti rasite [čia](#).

TEISMŲ PRAKTIKA

1. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas pasisakė dėl tiekėjų teisės į veiksmingą teisinę gynybą ribojančių procesinės teisės normų (*Epic, C-274/21 ir C-275/21*)

Reikšmė: nauja, reikšminga praktika

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (**ESTT**) priėmė sprendimą, kuriame pasisakė dėl tiekėjų veiksmingos teisės į gynybą užtikrinimo. Byloje buvo nagrinėta situacija susijusi su antigeno testų pirkimais. Tokie pirkimai buvo vykdomi neskelbiamų derybų būdu (t. y. neskelbiant apie pirkimą). Dėl šios priežasties savo teises ginantis tiekėjas neturėjo galimybės tiksliai įvardinti kokias sutartis jis siekia pripažinti negaliojančiomis. Savo ruožtu, skundo padavimas ir LAP priemonių taikymas tapo praktiškai neįmanomas dėl žyminio mokesčio apskaičiavimo specifikos, - norint pateikti skundą ir paprašyti LAP, kuriuo sustabdomas naujų sutarčių sudarymas, reikia turėti tikslią informaciją apie sutartis, kurias siekiama ginčyti. Tačiau tiekėjas tokios informacijos objektyviai negalėjo turėti. Ne mažiau svarbus ribojimas ginant savo teises tapo ir žyminio mokesčio dydis. Viešųjų pirkimų bylose, kurios yra susijusios su asmens sveikatos apsauga, Austrijoje taikomas padidintas žyminis mokestis. Todėl siekdama inicijuoti ginčą EPIC turėjo sumokėti daugiau kaip 1 mln. EUR dydžio žyminį mokestį. Tokioje situacijoje ESTT pateikė žemiau nurodytus paaiškinimus.

Pirma, pasisakydamas dėl galimybės taikyti didesnę žyminį mokestį viešųjų pirkimų bylose, ESTT paaiškino, kad šiuo klausimu ES teisė reikalauja užtikrinti du principus: (i) teisių gynyba pagal ES teisę neturi būti sudėtingesnė / brangesnė nei pagal nacionalinę teisę; ir kad (ii) procedūrinės taisyklės turi leisti efektyviai pasinaudoti teisinės gynybos priemonėmis savo teisių gynybai. Byloje teismas pasisakė tik dėl pirmojo aspekto. Teismo požiūriu šiuo atveju nėra pažeidimo, kadangi tos paties rūšies ginčams (viešųjų pirkimų ginčams) yra užtikrinamos analogiškos sąlygos. ESTT pabrėžė, kad valstybė neturi pareigos sulyginti procesinių sąlygų iš visų teisės sričių kylantiems ginčams.

TEISMŲ PRAKTIKA

Antra, ESTT konstatavo, kad situacijose kuomet PO sudaro sutartį neskelbdama apie pirkimą, tiekėjai objektyviai negali turėti tikslios informacijos apie skundžiamas sutartis / skundžiamus veiksmus. Atitinkamai, procesinės teisės normos įpareigojančios prašyme dėl LAP taikymo nurodyti konkrečią viešojo pirkimo procedūrą ir ginčijamą sprendimą, pažeidžia teisę į veiksmingą teisinę gynybą. Šis ESTT paaiškinimas gali būti svarbus ir kituose kontekstuose, pavyzdžiui, inicijuojant ginčą dėl VPĮ išimties pagrindu sudarytos sutarties peržiūros, kai inicijuojant ginčą nėra konkrečiai aišku, kokią sutartį siekiama nuginčyti.

Trečia, ESTT nurodė, kad veiksmingos teisinės gynybos principas reikalauja užtikrinti tiekėjų galimybę ginčyti ne tik sudarytas sutartis, bet ir veiksmus, kurie atliekami pirkimo procedūrų metu. Tai įmanoma padaryti tik užtikrinant *realią* galimybę taikyti LAP, kuriomis sustabdomos pirkimo procedūros. Dėl šios priežasties nėra leidžiamas toks nacionalinis teisinis reguliavimas, kuris tiesiogiai arba netiesiogiai apriboja tiekėjų galimybę prašyti LAP pritaikymo. Nagrinėtoje byloje ESTT konstatavo netiesioginį teisės prašyti LAP apribojimą: norėdamas pritaikyti LAP teismas turėjo taikyti sudėtingas žyminio mokesčio apskaičiavimo procedūras, kurios faktiškai paneigė teismo galimybę priimti greitą sprendimą dėl LAP taikymo.

Ketvirta, ESTT taip pat nurodė, kad nacionalinės teisės nuostatos negali įpareigoti teisės subjekto sumokėti žyminį mokestį, kurio dydžio neįmanoma nustatyti, kai PO vykdo pirkimą neskelbiamų derybų būdu ir neišviešina sutarčių, kadangi tiekėjas neturi informacijos apie numatomos atitinkamos sutarties vertes ir perkančiosios organizacijos priimtų sprendimų skaičių. Tokiu atveju teismas neturėtų atsisakyti spręsti tiekėjo pateikto prašymo dėl LAP taikymo vien dėl to, kad tiekėjas negali numatyti mokėtino žyminio mokesčio dydžio.

ESTT sprendimą galite rasti [čia](#).

TEISMŲ PRAKTIKA

2. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas: pirkimo sąlygų turinys turi būti atskleistas tiesiogiai, aiškiai ir išsamiai, - tiekėjai negali būti vertinami pagal numanomus kriterijus (*Daugiabučių namų bendrija „Bastas“ v. „Norvila“*)

Reikšmė: patvirtinama ankstesnė praktika

Byloje tiekėjas ginčijo Daugiabučio namo savininkų bendrijos (**Bendrija**) sprendimą dėl jo pasiūlymo atmetimo Daugiabučio namo atnaujinimo (modernizavimo) statybos darbų pirkime. Tiekėjo pasiūlymas atmestas dėl to, kad jo vidutinė metinė statybos ir montavimo darbų apimtis per paskutinius 3 metus yra mažesnė už $\frac{1}{2}$ numatomos darbų pirkimo vertės. Tiekėjo teigimu, jo pasiūlymas negalėjo būti atmestas šiuo pagrindu, kadangi pirkimo vertė nebuvo išviešinta konkurso sąlygose. Bendrija laikėsi pozicijos, kad Tiekėjas pirkimo vertę galėjo numanyti iš pirkimo metu vykstančios komunikacijos bei kitų pirkimo dokumentų.

Pirma, Teismas atkreipė dėmesį, kad Bendrija nėra perkančioji organizacija, todėl VPĮ nuostatos nėra tiesiogiai taikomos. Kita vertus, Teismas pastebėjo, kad tvarkoje reglamentuojančioje pirkimų vykdymą yra nustatytas reikalavimas laikytis lygiateisiškumo, skaidrumo, nediskriminavimo, racionalaus lėšų panaudojimo principų, kurie analogiškai taikomi ir viešuosiuose pirkimuose. Teismas paaiškino, kad tokiose situacijose (t. y. kai procedūros turi būti grindžiamos tais pačiais principais), šių principų turinys neturėtų skirtis. Tai įgalina analogijos pagrindu aiškinti pirkimų tvarkos nuostatas taip, kaip analogiškos situacijos aiškinamos taikant VPĮ nuostatas (kartu užtikrinant, kad būtų išlaikomi skirtumai, kurių tikslingai siekė įstatymų leidėjas). Šis Teismo paaiškinimas yra universalus ir taikomas visais atvejais, kai pirkimų tvarka reglamentuojama kitais teisės aktais (pvz. nuomojantis nekilnojamojo turto objektus pagal specialią LRV nustatytą tvarką).

TEISMŲ PRAKTIKA

Antra, Teismas atmetė Bendrijos poziciją dėl Tiekėjo pareigos *numanyti* pirkimo vertę. Teismas priminė, kad pasiūlymai vertinami išimtinai pagal pirkimo dokumentuose išviešintus reikalavimus, o neigiamos nekokybiškų pirkimo dokumentų parengimo pasekmės tenka pirkimą organizuojančioms perkančiosioms organizacijoms. Tiekėjams negali kilti jokių neigiamų pasekmių dėl to, kad jie pirkimo metu neuždavė atitinkamų klausimų ar nesidomėjo neišviešintais PO tikslais. Kartu Teismas atmetė Bendrijos poziciją, kad pirkimo vertę Tiekėjai galėjo numanyti. Teismas nurodė, kad pirkimo sąlygų turinys turi būti komunikuotas tiesiogiai, aiškiai ir išsamiai. Galimybė pirkimo vertę išskaičiuoti tokio skaidrumo standarto netenkina.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartį galite rasti [čia](#).

TEISMŲ PRAKTIKA

3. Lietuvos apeliacinis teismas: tiekėjų kvalifikaciją pagrindžiančiais dokumentais negali būti remiamasi vertinant pasiūlymo atitiktį techninei specifikacijai, o skiriant ekonominio naudingumo balus pakanka atsižvelgti į tiekėjo įsipareigojimą jų laikytis (VSA Vilnius v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija)

Reikšmė: patvirtina ankstesnę praktiką; pateiktas išaiškinimas specifinėje situacijoje

Byloje ginčas kilo dėl perkančiosios organizacijos sprendimų dėl pasiūlymų vertinimo, pasiūlymų eilės ir laimėtojo nustatymo, priimtų Vilniaus miesto bendrojo naudojimo teritorijų sanitarinio valymo ir želdinių priežiūros paslaugų pirkime. Ginčą inicijavęs tiekėjas ginčijo kito tiekėjo, pripažinto laimėtoju atskirose pirkimo objekto dalyse, atitiktį pirkimo dokumentų reikalavimams. Apeliacinis teismas pateikė išaiškinimus dėl kelių teisiškai reikšmingų klausimų. Konkrečiai:

Pirma, teismas patvirtino nusistovėjusią teismų praktiką dėl teisinio suinteresuotumo ir konstatavo, jog ieškovė neturi teisinio suinteresuotumo ginčyti vienos iš pirkimo objekto dalių rezultatų, kadangi šioje dalyje užėmusi trečiąją vietą, ji byloje ginčija tik pirmos vietos laimėtojo pasiūlymo atitiktį ir dėl antros vietos tiekėjo pasiūlymo ginčo nekėlė.

Įdomus ginčo aspektas – teismo vertinimas dėl tiekėjo veiksmų (neveikimo) tiekėjui bandant ginčyti antrosios vietos laimėtojo pasiūlymą. Teismas atkreipė dėmesį, kad (i) pagal galiojantį teisinį reglamentavimą PO gali išsireikalauti tiekėjo kvalifikaciją / pašalinimo pagrindų nebuvimą pagrindžiančių dokumentų bet kurioje proceso stadijoje; (ii) siekiant užtikrinti tiekėjo teisę į veiksmingą teisinę gynybą PO „tam tikrais atvejais *įpareigotinos bendradarbiauti* <...> su [informacijos] prašančiu ūkio subjektu“. Teismas nurodė, kad nagrinėjamoje byloje tiekėjas tokiomis teisėmis nepasinaudojo. Tačiau teismo paaiškinimai leidžia suprasti, kad gavusi prašymą supažindinti su antrosios vietos laimėtojo pasiūlymu, PO turėtų pareigą pareikalauti tokio pagrindimo tam, kad užtikrintų tiekėjo veiksmingą teisę į gynybą.

TEISMŲ PRAKTIKA

Antra, PO siekė įsitikinti, kad sutarties vykdymui tiekėjas turės reikiamus techninius pajėgumus. PO vadovavosi VPT metodikos siūlymu ir nenurodė konkretaus reikalaujamos įrangos skaičiaus ar pobūdžio. Tiekėjo pats turėjo pagrįsti, kad jo turima įranga sudarys galimybę tinkamai įvykdyti sutartį. Šiuo tikslu pirkimą laimėjęs tiekėjas pateikė technikos (įrangos) paskirstymo planą. Kadangi plane minima informacija yra aktuali ir vertinant pasiūlymą, byloje kilo klausimas, ar šis planas (i) sudaro pasiūlymą siaurąja prasme, kuris gali būti tikslinamas tik ribotai; (ii) turi būti naudojamas vertinant pasiūlymo ekonominį naudingumą. Teismas išaiškino, kad tokio pobūdžio planai naudojami tik vertinant tiekėjo atlikimą *kvalifikaciniams reikalavimams* ir negali būti naudojami diskusijose dėl pasiūlymo vertinimo.

Trečia, aptariamoje nutartyje nustatyta, jog tiekėjui pirkimo procedūrų metu patvirtinus / deklaravus, kad jis įvykdys pirkimo sąlygų ekonominio naudingumo vertinimo kriterijuose nustatytus įsipareigojimus, jam pagrįstai skiriami maksimalaus dydžio ekonominio naudingumo vertinimo balai. Tokią išvadą teismas padarė atsižvelgęs į tai, jog (i) pirkimo sąlygose nebuvo nustatyta reikalavimų, kad tiekėjai su pasiūlymais privalo pateikti dokumentus, kurie įrodytų, kad tiekėjas laikysis prisiimtų įsipareigojimų pagal pirkimo sąlygose nustatytus ekonominio naudingumo vertinimo kriterijus; bei (ii) tiekėjas ekonominio naudingumo balus gaudavo, jeigu pasiūlymo formoje deklaruodavo, kad prisiima įsipareigojimą paslaugas teikti robotais ir kitais inovatyviais, ekologiškais bei draugiškais aplinkai mechanizmais. Taigi, pirkimo sąlygose neįtvirtinus reikalavimų tiekėjui kokių nors būdu įrodyti, kad jis pirkimo sutarties vykdymo metu įgyvendins ekonominio naudingumo vertinimo kriterijus, skiriant ekonominio naudingumo balus šiam tiekėjui pakanka vien tik tiekėjo deklaracijos / įsipareigojimo. Tuo tarpu ekonominio naudingumo kriterijų įgyvendinimas bus užtikrinamas sutarties vykdymo stadijoje.

Ketvirta, teismas priminė neįprastai mažos kainos instituto paskirtį, t. y. jog neįprastai maža pasiūlyta kaina pati savaime nėra kliūtis sudaryti viešojo pirkimo sutartį. Tik tokia neįprastai maža kaina, kurios tiekėjas negali pagrįsti t. y. įrodyti, kad pasiūlyta kaina jis galės tinkamai ir laiku įvykdyti viešojo pirkimo sutartį, suponuoja perkančiosios organizacijos pareigą atmesti tokį tiekėjo pasiūlymą.

Lietuvos apeliacinio teismo nutartį galite rasti [čia](#).